

MESELE SADECE FUTBOL MU?

DR. ZARQA P. ABDULLAH

Georgetown Üni.

“

Son bir yılda, FIFA'ya ev sahipliği yapan ilk Müslüman ülke olarak Katar hakkında medyada çıkan haberlerde olumsuz bir gidişat söz konusudur ve etkinliğin boykot edilmesi tavsiye edilmektedir. Eleştirilerin konseptinde sorunlu bir husus bulunmamakla birlikte medyada hâkim Avrupa merkezli ve oryantalist anlatı, Katar'ı bu tür bir spor etkinliği için yetersiz bir ülke olarak göstermektedir.

”

Dünya Kupası bünyesinde bir futbol maçı olarak el-Thumama Stadyumu'nda gerçekleşen Katar ve Senegal mücadelesini izledim. Tipik bir futbol tutkunu değilim ancak Katar'daki kutlama coşkusu ve etkinliğin yoğun medya görünürlüğü, maçı seyretmek konusundaki motivasyonumu artırdı. Stadyumda coşkulu taraftarlarla maçı

canlı olarak takip etmek ve etkinlik için yapılan hazırlık ve organizasyona şahit olmak bana bu büyük uluslararası spor etkinliği hakkında yeni bir bakış açısı kazandı. Bir sosyal bilimci olarak FIFA'yı ve futbolu aka-

demik bir perspektiften çalışıyorum. Bu bakış açısı kapsamında futbolun politikasına ve FIFA gibi büyük spor kuruluşlarına yoğunlaştım. FIFA'nın sömürge mirası ve ulus inşası politikalarıyla ilişkisi olsa bile alandaki tecrübe, futbolun

farklı kültürlerden insanları bir araya getirme potansiyeli olduğunu görmemi sağladı.

Yine de kültürel etkileşim potansiyeline sahip olan futbol, ne yazık ki vekâleten ideoloji savaşı yürü-

tülmesine de sahne olabilmektedir. Spor çoğunlukla siyasi alan olarak nitelendirilmiş ve silah kullanılmayan bir savaş türüyle ilişkilendirilmiştir. Günümüzün sosyo-politik gerçekliği doğrultusunda savaşlar medya ve dijital ortam üze-

rinden yürütülmektedir. 2022 FIFA Dünya Kupası'nda de söz konusu olan durum budur. Son bir yılda, FIFA'ya ev sahipliği yapan ilk Müslüman ülke olarak Katar hakkında medyada çıkan haberlerde olumsuz bir gidişat söz konusudur ve etkinliğin boykot edilmesi tavsiye edilmektedir. Eleştirilerin konseptinde sorunlu bir husus bulunmamakla birlikte medyada hâkim Avrupa merkezli ve oryantalist anlatı, Katar'ı bu tür bir spor etkinliği için yetersiz bir ülke olarak göstermektedir.

BATILI MEDYA KURULUŞLARININ KATAR KARŞITI TUTUMU

Çoğunlukla Kuzey Avrupa ülkeleri ve Amerika Birleşik Devletleri'nden (ABD) The Guardian, BBC, CNN ve Fox News gibi medya kuruluşları ahlaki üstünlük anlatısı üzerinden

kendi ülkelerindeki insan hakları ihlallerinin üzerini örtmektedir.

“

BBC'nin 2022 FIFA Dünya Kupası açılış törenini yayımlamayı reddetmesi Batı merkezli tutum çerçevesinde güçlü mesaj olarak yer almıştır. Bu karar açık bir ikiyüzlülük ve farklı bir kültürel bağlamdan soyutlanma niteliğindedir. Dahası bahsi geçen karar, yeni-sömürgeci bir tavır olarak kendi inançlarını yumuşak güç üzerinden başka halklara dayatma anlamına gelmektedir.

”

Sömürgeci ülkelerin şiddet yüklü tarihi ve futbolun sömürge ülkelere dayatılan sömürgeci mirası hususunda şiddet dolu bir tarihe sahip

olan İngiltere, gayet rahat şekilde denklem dışı bırakılmaktadır. BBC'nin 2022 FIFA Dünya Kupası açılış törenini yayımlamayı reddetmesi Batı merkezli tutum çerçevesinde güçlü mesaj olarak yer almıştır. Bu karar açık bir ikiyüzlülük ve farklı bir kültürel bağlamdan soyutlanma niteliğindedir. Dahası bahsi geçen karar, yeni-sömürgeci bir tavır olarak kendi inançlarını yumuşak güç üzerinden başka halklara dayatma anlamına gelmektedir. Medya kuruluşlarının ve çok sayıda gazetecinin ikiyüzlülüğü, aynı kişi ve kuruluşların yine kötü bir insan hakları karnesine sahip olan, Kırım'ı ilhak eden ve Suriye'yi bombalayan Rusya'nın ev sahipliği yaptığı FIFA Dünya Kupası'na ve Uygurlara karşı sindirme politikaları uygulayan Çin'in düzenlediği Olimpiyat Oyunları'na dair anlatılarındaki farklılıkta açık görülmektedir. Bu yayın or-

ganlarının sadece Katar'a boykot çağrısı yapmakla kalmayıp aynı zamanda Katar'daki FIFA futbol etkinliği hakkında olumsuz ve yanlış bilgilendirici bir anlatıyı aktif ve kasti olarak geliştirmeleri çok şaşırtıcı bir durum olarak karşımızdadır. Bu durum bir ülkenin imajını sabote etmek ve FIFA 2022 hakkında yanlış bilgilendirme yapmak üzere bariz bir girişimi işaret etmektedir. Bazı yayın kuruluşları stadyumların boş olduğu ve "modern kölelerce inşa edildiği" hakkında haberler yaparken Avrupalı şirketlerin bu istismardan aldığı payı göz ardı etmektedir. Diğer medya kuruluşları ise aslında çok kalabalık olan taraftar etkinlik bölgelerinin bir hayalet kent gibi boş olduğunu iddia etmektedir.

Bu keskin ikiyüzlülük sadece medyada değil siyasi figürlerde ve Almanya gibi futbol takımlarında da görülmektedir. Almanya İçişleri Bakanı, Katar'a bir "one-love" kol bandı getirerek Almanya-Japonya maçında koluna takmıştır. Ülkesinde kanunların uygulanmasından sorumlu olan bir siyasi figür olarak başka bir ülkede kanunu çiğnemekten rahatsız olmamıştır. Bu tavır beyaz ayrıcalığı ve çifte standardı vurgulamaktadır. Almanya'nın yükselen ırkçılık ve İslamofobi probleminin yanı sıra ifade özgürlüğü problemi de vardır. Zira Filistin'e destek için protestolara izin verilmemektedir. Aynı şekilde, Alman millî takımı Katar'daki ifade özgürlüğü eksiğini protesto ederken kendi oyuncularından biri olan Mesut Özil'in Uygurlara yapılan etnik temizliğe karşı protestosunu susturmuştur.

Spor üzerinden yürütülen siyasi çekişmelere bakıldığında, "mede-

niyetler çatışması" tezlerinin okullarda artık okutulmaması gerekliliğine dair düşüncelerimi bir kez daha hatırlıyorum. Küreselleşmenin ilerlediği dünyamızda farklılıklar artık azalmaktadır. Ancak şu an şahit olduğumuz olgu, siyasetçi medya devlerinin sürdürdüğü, teşvik ettiği ve üzerinden menfaat devşirdiği bir ideolojiler çatışmasıdır. FIFA 2022 hakkında son birkaç yıldır Katar'daki göçmen işçilerin durumuyla ilgili insan hakları anlatısı süregelmekteydi. Küresel göç rejimleri, kapitalist sistem ve ırkçı ücretlendirme sistemlerinden bahsedilmezse eksik kalacak olan bu husus yine de olumlu bir değişikliğe yol açabilecektir. Son haftalarda ise Katar hakkındaki eleştiriler LGBTQ topluluğu üzerinde yoğunlaşmaktadır. Kişisel özgürlük bağlamındaki bu eleştirilerin ülkede ve bölgedeki insan ilişkilerinin sosyo-kültürel bağlamını dikkate almadığı görülmektedir. Tüm bu sorular spesifik bir cevap almaya üzere tasarlanmıştır: "Bizim yaptığımızı yapmazsan hoş karşılanmazsın." Bu anlatı, Ukrayna gibi birçok ülkede eşcinsel evliliğin yasallaştırılmadığı hususunu dikkate almamaktadır. Temel seviyede, kültürler arası anlayış gereği ülkeler arasında kültürel farklılıkların bulunduğu gerçeğini anlamak gerekmektedir fakat Avrupa merkezci ve ahlaki üstünlükçü anlayış, diğer kültürleri belirli değerleri benimsemeleri ölçüsünde kabul edilmeye değer olarak görmektedir.

2022 FIFA DÜNYA KUPASI'NIN ÖNEMİ

Tüm bu nedenlerden ötürü, Katar'daki 2022 FIFA Dünya Kupası, bugüne kadarki en önemli FIFA

etkinliğidir. Bu aynı zamanda FIFA'nın tarihinde bir dönüm noktasıdır. Bu dünya kupası sadece siyasi yönü ve eksiklikleriyle hatırlanmayacak; aynı zamanda FIFA'nın futbolun dünyayı birleştiren ve kültürler arası anlayışı teşvik ettiği iddialarını test etme fırsatı sağlayacaktır. Katar'daki FIFA etkinliği bize kültürel farklılıkların nasıl tecelli edeceğini göstermekte ve öte yandan medya devlerinin anlatıyı şekillendirmek, belirli siyasi gündemleri teşvik etmek konusundaki rolleriyle gazeteciliğin ihtiyaç duyduğu dengeli yaklaşımın altını çizmektedir.

Son haftalardaki gelişmeler, objektif gazetecilik kavramının mevcut durum itibarıyla bir mit olduğunu ortaya koymuştur. Birçok haber ve yayın FIFA etkinliği esnasında yer alan kültürel değişimi, stadyumların çevresinde konukları kahve ve şekerle karşılayan çocukları ve yerel halkı göstermiştir. Birlikte eğlenen ve metroda şarkılar söyleyen taraftarlar bu haberlerde yer bulamamışlardır. Aynı şekilde, sözde ahlaken üstün yayın kuruluşları, bazı futbol taraftarlarının yeterince "İngiliz" görünmediğine ve kiralandıklarına dair ırkçı anlatılar sergilemişlerdir. Bu hatalı söylemlere bakıldığında, gazetecinin durum ve sorumluluğunun önemini görmek mümkündür ve buradan hareketle tüm bu samsasyonel hikâye ve anlatıların futbolla ne kadar alakalı olduğu sorgulanmalıdır. Sonuç olarak bu güzel oyun, siyasi gündeme esir mi düşmüştür? FIFA 2022'de esas sahne alan oryantalist, ahlaki üstünlükçü ve Avrupa merkezci anlayışlar ve kültürel önyargılar mıdır? ■